

VÆRDI AF HALM TIL INTERN OVERFØRSEL ELLER NEDMULDNING

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Halmens værdi er et væsentligt område ved benchmarking af både mark og husdyrhold. Denne artikel sætter tal på omfanget, og værdi på hvor store effekter der udelades når halmen overses ved arbejdet med driftsgrensanalyserne.

Halmens værdi er et væsentligt område når ved benchmarking af både mark og husdyrhold. Såfremt man udelader den interne overførsel, ser staldens resultat bedre ud, og markens tilsvarende dårligere. Denne artikel sætter tal på omfanget, og værdi på hvor store effekter der udelades når halmen overses ved arbejdet med driftsgrensanalyserne.

ER DET VÆRD AT SÆTTE VÆRDI PÅ HALM?

Bruttoudbyttet fra kornmarkerne kan umiddelbart hæves 20-25 % ved at bjerge halmen. Dette er i sig selv kendt viden, og et eksempel på beregningen kan ses i nedenstående tabel.

Eksempel fra 1. års vinterhvede – fra budgetkalkuler på farmtal.dk

Emne	Kvantum	Pris	Beløb
Udbytte			
Kerne	8.900 Kg	1,2	10.680
Halm salg eller forbrug	4.800 Kg	0,5	2.400
Udbytte i alt			13.080
2.400 / 10.680 = 22 %			
Halmpresning	-9,6	78	-749

Hjemkørsel, halm	-1 360	-360
Bjergning af halm		-1.109

Omkostningerne til at bjerge halmen er ifølge normerne ca. 1.100 kr. pr. ha, hvorved bjergning af halm isoleret set forbedrer hvedemarkens resultat med netto 1.300 kr.

Dette er før omkostninger til eventuel vending/rivning af halmen og omkostninger til lagring.

Hvis rivningen sættes til 160 kr. pr. ha, og det forventes at halvdelen af halmen skal vendes, bliver det til 80 kr. pr. ha, mens lagring kan sættes til 12 øre pr. kg, svarende til 576 kr. pr. ha. Dette øger omkostningen med 656 kr. pr. ha, og sænker gevinsten ved bjergning af halm til at være 635 kr. pr. ha i alt, år halmen sælges for 50 øre pr. kg.

Alternativet til at bjerge halmen er at snitte og nedmulde det. Dermed kan man bevare indholdet af fosfor og kalium på marken, og således spare et indkøb af dette efterfølgende.

Med udgangspunkt i normtal for indhold af P og K i halm, er den gødningsmæssige værdi af halmen ca. 7 øre pr. kg, mens det koster 1,5 øre pr. kg at snitte den med mejetærskeren. Den gødningsmæssige værdi af halmen, snittet på marken er således 5,5 øre pr. kg og dermed 264 kr. pr. ha i en førsteårs hvedemark.

Sat på spidsen stiller dette landmanden med valget om at opnå en værdi på ca. 635 kr. pr. ha ved at bjerge halmen, eller en værdi på ca. 260 kr. pr. ha ved at snitte halmen. Forskellen mellem alternativerne er samlet set kun på ca. 375 kr. pr. ha til fordel for at bjerge halmen.

VÆRDI AF INTERNT OVERFØRT HALM

Med denne forholdsvis lille forskel i det totale resultat for marken ved bjergning af halm, kan der skabes en vis forståelse for et argument om, at det er stort set lige meget om man vælger at regne halmudbyttet ind eller ej, når halmen alligevel ikke sælges, men blot anvendes internt på bedriften til eksempelvis strøelse eller halmfyrr.

De interne overførsler anvendes når man ønsker at give et retvisende billede af mellemresultater som dækningsbidrag med videre i den enkelte driftsgren.

En udeladelse af den interne overførsel virker ikke som sådan til at have de store konsekvenser. Men det er dog ikke hele sandheden. Da resultaterne af de forskellige driftsgrene sammenlignes på eksempelvis dækningsbidrag pr. ha for marken og omkostninger til "inventar inkl. energi pr. årssø", så vil dækningsbidraget i marken blive opgjort til et niveau der er hele 2.400 kr. lavere pr. ha, fordi omkostningerne til bjergning og lagring ikke medregnes i dækningsbidraget. Samtidig vil omkostningerne til inventar inkl. energi pr. årssø ikke blive opgjort med den rette omkostning til opvarmning, da halmens værdi ikke er indregnet. For at komme i nærheden af at dække omkostningen til opvarmning, anvendes et princip der betyder at man i udgangspunktet skal fordele omkostningerne til bjergning og opbevaring af halm til stalden. Såfremt man evner denne opgave, vil fejlvisningen i stalden blive mindre end den skitserede, men der er som sådan ikke nogen reel kontrol på om denne fordeling foretages eller ej. Uanset dette forhold, sker der rask væk en sammenligning af såvel bruttoudbytte og

dækningsbidrag for salgsafgrøder, uden at forholde sig til om værdien af halm er medtaget eller ej.

På bedrifterne med slagtekyllinger, der ønsker at lave driftsgrensanalyser til præsentation i Business Check, er der blevet taget hånd om dette problem for en del år siden. Da resultaterne i stalden simpelt hen havde for store afvigelser såfremt der ikke blev lavet intern overførsel af halm til opvarmning af stalden. Princippet er blot endnu ikke blevet udbredt til de øvrige driftsgrene. Konsekvensen for driftsgrensanalyserne for husdyr, er at det ikke umiddelbart er muligt at vide om der er medtaget samtlige omkostninger til strøhalm eller halm til opvarmning, mens det for salgsafgrøderne ikke er muligt at vide om der er medtaget indtægter fra halm.

Det væsentligste problem i at udelade opførelsen af halmen, er at det skaber grobund for uvidenhed, og dermed dårlige beslutninger. Om halmen omsættes internt til husdyr, eller snittes på marken har en given omkostning og en given værdi. Når bedriftens økonomiske konkurrenceevne vurderes på eksempelvis fremstillingsprisen på korn, så er ethvert biprodukt som halm, eller en sparet omkostning til indkøb og udbringning af P og K, med til at sænke fremstillingsprisen.

Ved at se bort fra halmens værdi, og kun lave tilnærmede løsninger, bliver svineproduktionens konkurrenceevne, målt på fremstillingsprisen, beregnet til et bedre niveau fordi der er adgang til "gratis" halm, mens markens udbytte undervurderes og fremstillingsprisen på korn således bliver beregnet til en værdi der er højere end den reelt er.

Udover skævvridningen i resultatet mellem mark og stald, er der en yderligere risiko ved at undlade en værdisætning af halmen, nemlig det faktum at omkostningerne til håndteringen af halmen ikke nødvendigvis bliver vurderet i forhold til værdien af halmen. Værdisætning af halmen ved intern overførsel, vil således kunne være medvirkende til at øge interessen for hvad håndtering af halmen koster på ejendommen.

STRUKTURFORBEDRENDE VÆRDI AF HALM

I ovenstående er der ikke taget højde for den jordforbedrende effekt det kan have at nedmulde halmen, der vurderes til at være 12-15 øre pr. kg halm der nedmuldes. Da det ikke er på alle jorde at man har et reelt behov for at lave strukturforbedring, betyder det i praksis at værdien er mellem 0 og 15 øre pr. kg. Dette estimat er ikke umiddelbart videre anvendeligt, så der vil blive behov for et systematisk skøn der giver udtryk for om der er behov for strukturforbedring eller ej i den givne situation.

Den strukturforbedrende effekt er således en af de "gratis gevinster" der følger med, når man vælger at nedmulde halmen.

Gevinsten er særdeles relevant at indregne når man vurderer beslutningen om at bjerge eller nedmulde halmen, da man på den enkelte bedrift har god mulighed for at vurdere om der er et reelt behov for at lave strukturforbedring. Regnestykket kan med dette forhold sagtens tippe til fordel for at nedmulde halmen.

KONSEKVENT OVERFØRSEL AF HALM

Såfremt man ønsker at være konsekvent med intern overførsel af halmens værdi mellem mark og stald, er det muligt at man også ønsker at være tilsvarende konsekvent med intern overførsel fra markudbytte til gødningsværdien. Med værdier som i beregningseksemplet ovenfor er det trods alt over 250 kr. pr. ha der øger bruttoudbyttet og gødningsomkostningen.

Konsekvent anvendelse af interne overførsler er altid med til at forfine og forbedre opgørelsens billede af virkeligheden.